

IRAK'TA ERKEN SEÇİMLER VE NİNOVA'NIN (MUSUL) DURUMU

BİLGAY DUMAN | HÜSEYİN ASLAN

GİRİŞ

Irak'ta 10 Ekim 2021'de yapılması planlanan erken seçimler Irak'ın çağdaş tarihinde önemli bir aşama olarak görülmektedir. 2003 sonrası Irak tarihinde ilk kez hükümet, halkın talebine yanıt vererek erken seçimlere gitmektedir. Irak Parlamentosu bu çerçevede seçim yasasında değişiklik yap-

mıştır. Buna göre 15. maddenin birinci fıkrası, bir ilin birden fazla seçim bölgesine bölünmesini ve ikinci fıkrası bir seçim bölgesinden bir kadın aday gösterilmesini, 13. maddenin birinci fıkrası ise 320'sini idari sınırlarına göre illere ve 9'unu azınlıklara tahsis etmek üzere Irak Parlamentosunun 329 sandalyeden oluşmasını öngörmektedir. Azınlıklara tahsis edilen 9 sandalye ise şu şekilde dağıtılacaktır:

Hristiyanlar için Bağdat, Ninova, Kerkük, Dohuk ve Erbil vilayetlerinde birer

- Yezidiler için Ninova'da 1
- Sabiiler için Bağdat'ta 1
- Şebekler için Ninova'da 1
- Feylilere Vasit'te 1

Yasaya göre, Hristiyanlar ve Sabiilere tahsis edilen kontenjan tek bir seçim bölgesi içinde yer almaktadır. Diğer yandan, Irak Parlamentosunda ayrılan 9 kişilik kotanın üçünün Ninova vilayetindeki azınlıklar tarafından seçildiği söylenebilir.

Ninova, nüfusu ve parlamentodaki 34 (3'ü kota sandalyesi) koltuğu göz önüne alındığında Bağdat'tan sonra Basra ile birlikte Irak'taki en önemli vilayetlerden biri olarak kabul edilmektedir. Vilayet sekiz seçim bölgesine bölünmüştür ve tüm siyasi oluşumlar, bu dağılımdan pay elde etmek ve bir sandalye bile olsa kazanç sağlamayı amaçlamaktadır. Hâlbuki vilayet, diğer vilayetlerin aksine (etnik ve dini) çeşitliliğiyle dikkat çekmektedir. Bu çeşitlilik 2003'te Bağdat'ın düşmesinden bu yana Irak'ın bileşenleri arasındaki çatışmanın kozu hâline gelmiştir. Bununla yetinmeyen bazı siyasi oluşumlarsa çatışmadan yararlanmaya çalışarak bölgenin demografisini değiştirmeye, "yerinden etme ve öldürme" politikalarını dayatmaya çalışmıştır. Tüm bu eylemler vilayette asırlardır barış ve huzur içinde yaşayan bileşenler arasında bir tür etnik ve mezhepçi gerilimin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ayrıca Ninova, adeta rekabetin arttırılmasını amaçlar şekilde terör örgütü IŞİD'den kurtarıldıktan sonra özellikle son zamanlarda siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan köklü değişikliklere tanık olmuştur.

NİNOVA'DA GÜVENLİK ATMOSFERİNİN DEĞİŞİMİ

Bölge artık aşırılık yanlısı (ulusal ve dini) gruplar için bir giriş noktasına, iç güçler (Sünni Araplar-Şii Araplar-Kürtler) arasında bir çatışma bölgesine dönüşmüş ve bu kilit nokta üzerindeki kontrolü sıkılaştırmak için bölgesel güçlerin bir rekabet alanı olarak görülmektedir. Bölge, üzerinde sağlanan kontrol açısından üç dönemden geçmiştir.

Bu dönemlerden birincisi, 2003'te başlamış ve terör örgütü IŞİD'in Irak'a girişine kadar sürmüştür. Kürt ve Yezidi güçleri ile terör örgütü el-Kaide, bu bölgenin çoğunun kontrolünü ele geçirmiştir.

İkinci dönem ise terör örgütü IŞİD'in Musul'u ele geçirdiği ve Irak'ın üçte birinin bu grupların eline düştüğü zaman başlamıştır. Örgüte bağlı gruplar, Anbar ile Ninova arasındaki Irak-Suriye sınır şeridine intikal etmiştir. Aslında bu grupların Musul'a saldırmasından önce Baac ilçesi ve Ninova vilayetinin önemli bir bölümü zaten filî olarak el-Kaide örgütüne bağlı hücrelerin denetiminde yer almıştır.

Üçüncü dönem ise terör örgütü IŞİD'in yenilgisi ve kurtuluş operasyonlarının sona ermesiyle başlamıştır. Bu dönemde yerel ve bölgesel güç dengeleri değişmiştir. Peşmerge'nin geri çekilmesinden sonra Kürtlerin ağırlığı son derece azalmıştır. Öte yandan, Musul'da başkonsolosluğu bulunan tek ülke olan Türkiye'nin de etkisinin sınırlandığı görülmüştür. Buna karşılık Haşdi Şaabi'nin IŞİD'e karşı yürütülen Musul operasyonlarında öncü güç olarak sahada yer alması ve Musul'daki varlığını tahakküm etmesiyle birlikte İran'ın etkisinin arttığı gözlemlenmiştir.

Haşdi Şaabi bu bölgelerde Türkmen ve Yezidilerin yanı sıra Sünni Araplardan da çe-

Musul'da dört tarihî kilisenin bulunduğu Hoş El-Bayaa Meydanı.

şitli tugayların oluşturulduğu güçlü silahlı birlikler kurmayı başarmış ve bu güçlerin nüfuzu Suriye'nin kuzeybatısındaki Mahmudiye köyünden Anbar'a kadar uzanmıştır.

Ninova'da 2018 yılından sonraki genel durum, güç dengelerinin değiştiği 2003 öncesine kıyasla kurtarıldıktan sonra daha net bir şekilde değişmiştir. Öte yandan, IŞİD'den önce Musul'da kimliğini saklamak zorunda kalan ve baskı altında bulunan Şiiler ve Şebekler gibi azınlık nüfusun, IŞİD sonrası güvenlik dengesinin değişmesiyle önemli bir güç kazandıklarını söylemek mümkündür.

İlk olarak, Ninova 2003'ten 2014'e kadar üstü örtülü şekilde el-Kaide, güvenlik ve askerî açıdan ise peşmerge güçleri tarafından kontrol edilmiştir. Burada, Irak Ordusu asker ve subaylarının çoğunun Kürt asıllı oldukları-

na, bir kısmının Ninova'nın dışında kalan Arap köyleri halkından oluştuğuna, vilayet sınırları içerisindeki idari kararların esasen Kürtler tarafından verildiğine ve ikincil olarak da el-Kaide gruplarının elinde olduğuna işaret etmek gerekmektedir. 2018'den sonra ortaya çıkan ikinci güç ise Haşdi Şaabi'nin temsil ettiği Şii güçler ve Şiilere yakınlık içerisindeki Sünni Arap güçleri olmuştur. Haşdi Şaabi, ilk olarak terör örgütü IŞİD'in kontrolü ele geçirmesi, ikinci olarak Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) düzenlediği gayrimeşru bağımsızlık referandumu ve Iraklı güçlerin kaybettikleri bölgeleri geri kazanmak için ilerlemesiyle birlikte Kürt güçlerin bıraktığı boşluğu doldurmuştur. Bu sırada bir diğer bölge olan Sincar'da, IŞİD'e bağlı teröristlerin kötü muamelelerinden sonra Yezidilerin bir kısmının sempatisini kazanan ve bölgede nüfuzunu

Parlamentoda 31 sandalyesi bulunan Ninova'da çatışmakta olan siyasi figürler, bölgeleri nüfuz alanlarına göre bölmeyi amaçlamıştır.

artırmak için Yezidilere yardım eden terör örgütü PKK ortaya çıkmıştır.

NİNOVA SEÇİM BÖLGELERİ

Ninova ve Kerkük'teki seçim bölgelerinin onaylanmasıyla, bölgeleri belirlemek için Şiiilerin temsil ettiği büyük bloklar, işleri bölge halkını temsil eden milletvekillerine bırakmayı tercih etmiştir. Parlamentoda 31 sandalyesi bulunan Ninova'da çatışmakta olan siyasi figürler, bölgeleri nüfuz alanlarına göre bölmeyi amaçlamıştır. Kürt grupların özellikle Türkmen bölgelerinin bölünmesi noktasında Ninova'daki seçim bölgelerinin dizaynını öncelendiği görülmektedir. Örneğin Kürt grupların isteği doğrultusunda coğrafi olarak yakınlığı bulunan ve Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı Reşidiye ve Sellamiye birbirinden ayrılmış, farklı seçim bölgelerine dâhil edilmiştir. Muhallebiye nahiyesine bağlı 35 köy, Hadra seçim bölgesine alınırken, Muhallebiye Orta Sağ Yaka Musul Seçim Bölgesi'ne katılmıştır. Güvenlik sistematigi içerisinde Telafer komutanlığına bağlı Baac, seçim sistematiginde Hadra'ya bağlanmıştır. Bu örnekler çoğaltılabileceği gibi bu noktada Musul'daki seçim dinamiklerinin farklı bir biçimde ortaya çıkacağını söylemek mümkündür.

8 seçim bölgesine ayrılan Ninova'da her bir bölgenin farklı iç dinamikleri de ortaya çıkmıştır. Bu nedenle her bir seçim bölgesinin ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır.

1. Ninova Ovası Seçim Bölgesi: Ninova, nüfus kompozisyonunun değişkenlik gösterdiği hassas alanlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu seçim bölgesi Mahmur, Hamdaniye, Bartilla, Nemrud, Guveyr, Kelek ve Karaç bölgelerini içermektedir. Mahmur'da Araplar ve Kürtler, Hamdaniye'de Hristiyanlar, Bartilla'da Şebekler ve Hristiyanlar, Nemrud'da Sünni Araplar ve Türkmenler, Guveyr ve Kelek'te Sünni Araplar ve Karaç'ta Kürtler nüfus bakımından yoğun durumdadır. Bu bölgeye 3 sandalye tahsis edilmiştir. Bu bölge IŞİD'den önce güvenlik açısından tamamen Peşmerge yönetimine bağlı bulunmuş ve tüm oylar Kürt listelerinin lehine kullanılmıştır. Ancak IŞİD'den kurtarılmasından sonra bölgenin güvenlik haritası değişmiş, başta Şebek bölgelerindeki Bedir Örgütü ve Hristiyan bölgelerindeki Reyan Keldani destekçilerinden oluşan Babiliyun Tugayı olmak üzere Haşdi Şaabi bölgede nüfus sahibi olmuştur. Bu noktada Bedir Örgütünün liderliğini yaptığı Fetih Koalisyonu ön plana çıkmaktadır. Zira Babiliyun Tugayının da Fetih Koalis-

yonuna yakın olduğu bilinmektedir. Ayrıca KDP'nin söz konusu bölgede etkin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

2. Başka Seçim Bölgesi: Şeyhan, Faruk, Faida, Tilkeyf ve el-Kuş bölgelerini içeren ve parlamentoda 4 sandalye tahsis edilen Ninova Ovası'nın ikinci kısmıdır. Bu bölgedeki nüfus çoğunluk olarak Hristiyan, Yezidi, Kürt ve azınlık olarak Araplardan oluşmaktadır. Faida'da ise Kürt nüfus az oranda bulunmaktadır. Bu bölgelerin çoğu alanı IKBY etki alanı içerisinde bulunmakta ve özellikle KDP'nin önemli etkisi olduğu bilinmekte ve buradaki sandalyelerin büyük bölümünü kazanması beklenmektedir.

3. Batı Ninova Bölgesi (Telafer): Bu bölge, Türkmenlerin yoğunlukta olduğu, ayrıca Yezidi, Arap ve düşük oranda Kürtlerden oluşan demografik yapısının çeşitlenmesi nedeniyle geçmişte en çalkantılı bölgelerden biri olarak kabul edilmiştir. Özellikle terör örgütü IŞİD'in ele geçirmesinden sonra bölgede aşiretler arası ihtilaflar yaşanmış ve bölgedeki insanların büyük bir bölümü terör nedeniyle-

le yerinden edilmiş, öldürülmüş veya esarete maruz bırakılmıştır. Bu bölge IŞİD'den kurtarıldıktan sonra ise bölgede birçok yeni güç ortaya çıkmıştır. Bölge genel olarak 4 sandalyelik kontenjana sahip Telafer bölgesi, Türkmenlerin bulunduğu merkez, Türkmenlerin yoğunlukta olduğu İyaziye, Arap yoğunluklu Rabia ve Gergeri aşiretlerin çoğunlukta olduğu Zummar nahiyesi olmak üzere alt bölgelere ayrılmıştır. Bu bölgelerin halkı, ilki Arap kökenli olduğunu iddia eden, federal hükümet kontrolündeki bölge sakinleri ve ikincisi Kürt kökenli olduğunu iddia eden, IKBY'ye yakın bölge sakinleri olmak üzere iki gruba ayrılmışlardır. Tüm Şii, Sünni, Türkmen ve Kürt partiler bir yandan bu bölgeye ayrılan sandalyeler için yarışmakta, diğer yandan ise Sünni Arap ve Kürt güçleri, şehir merkezinde ve çevresinde Türkmenlerin oylarını dağıtmak için çaba göstermektedir. Telafer'de Türkmenlerden oy alabilecek güçlü Şii partiler arasında Ulusal Hikme Akımı'nın yanı sıra Kanun Devleti Koalisyonu ve Fetih Koalisyonu başı çekmektedir. Ayrıca Sadr grubu, Irak İslam Yüksek Konseyi gibi partilerin de oy alma potansiyeli bulunmaktadır. Öte yandan Irak Türkmen Cephesi de Telafer'deki etkin güçlerden biridir. Zummar'da

Musul kentinin IŞİD'den kurtarılmasının 4'üncü yıl dönümü.

Sincar bölgesinin sorunu, bölge halkının yerinden edilmesi, katledilmesi, esarete maruz kalması ve ardından kurtarılmasından sonra çok sayıda aktörün sahada gücü ele geçirmeye çalışmasından kaynaklanmaktadır.

ise KDP güçlü olmakla birlikte terör örgütü PKK'nın da siyasi figürler üzerinden etki kurmaya çalıştığı bilinmektedir. Özellikle Rabia'da oy potansiyeli bulunan Sünni gruplar arasında Halid el-Ubeydi'nin yanı sıra Şammar aşireti ve Etil en-Nuceyfi destek bulmaktadır. Ayrıca yine Rabia'da terör örgütü PKK'nın aşiretlerle temas kurarak etkinlik sağlamaya çalıştığı bilinmektedir.

4. Sincar Seçim Bölgesi:

Kuzey bölgesiyle Kahtaniye ve Kayravan'ı barındıran bölge olup nüfusu çoğunlukla Yezidilerden oluşmaktadır. Bölgede ayrıca az sayıda Arap ve Türkmen köyü bulunmaktadır. Sincar Dağı'ndaki terör örgütü PKK varlığı sonlandırılmadığından örgüt, Irak için bir sonraki sorunun temelini oluşturmaktadır. PKK üyelerinin bölgeden çıkarılması gerektiğine dair defalarca vurgu yapılmış olmasına rağmen örgüt, şehrin içerisinde hâlen güçlü bir nüfuz ve varlığa sahiptir. Örgüt, nüfuz alanını genişleterek bölgeye tahsis edilen 3 koltuğu elde etmeye çalışırken aynı zamanda, KDP de bu sandalyeleri elde etmek için çabalamakta ve IKBY kontrolündeki yerinden edilmişlerin kamplarının kapatılmasını reddetmektedir. Bölgede yeniden hegemonya kurmak için Kürt güçlerinin kendi aralarında bir rekabet

içerisinde oldukları dikkat çekmektedir. Sincar bölgesinin sorunu, bölge halkının yerinden edilmesi, katledilmesi, esarete maruz kalması ve ardından kurtarılmasından sonra çok sayıda aktörün sahada gücü ele geçirmeye çalışmasından kaynaklanmaktadır. Sahadaki Yezidiler, ilki Hüseyin Tugayına (53) bağlı Sincar'ın güneyinde bulunan Haşdi Şaabi güçlerine bağlı olanlar ve ikincisi doğrudan PKK yönetimindeki YBŞ'ye bağlı olanlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

5. Güney Musul Seçim Bölgesi:

Hammam el-Alil, eş-Şora, Geyyara, el-Mamoun, Hadra ve Baac'dan oluşmaktadır. Bu bölgeye parlamentoda 5 sandalye tahsis edilmiştir. Bölge 2018'den önce terörist grupların başlıca yuvalarından birisi durumunda ve neredeyse tamamen Irak devletinin kontrolü dışında kalmıştır. Bölge halkından terör örgütü IŞİD'e azımsanmayacak destek sağlanmıştır. Halkın geri kalanı da yerinden edilmiş ve Irak'ın diğer bölgelerine göç etmiştir. Ancak kurtarıldıktan sonra bu bölgeler Haşdi Şaabi içerisinde yer alan aşiret gücü olan Haşdi Aşairi kontrolü ve nüfuzu altına girmiş, böylece güç dengesi IŞİD'in temsil ettiği terörist gruplardan Haşdi Aşairi'nin lehine dönmüştür. Bölge sakinlerinin dörtte biri

Papa'nın Musul ziyareti.

yerinden edilmişler için kurulan kamplarda yaşamaktadır. Burada rekabet Haşdi Şaabi'ye yakın kişilerle Sünni bloklar arasında da güçlenmekte ve Haşdi Şabi'yi destekleyen kişiler kazanmaya daha yakın durmaktadır. Öte yandan bu seçim bölgesi adayları arasında kampları kapatma ve IŞİD ailelerinin oylarını kazanmak için onları geri döndürme konusunda yarış bulunmaktadır. Bu bölgede Sünniler arasında yeni kurulan, Hamis Hancar öncülüğündeki büyük oluşum Azim Koalisyonu çerçevesinde ön plana çıkabilir. Ayrıca bu bölgede aşiretler arasında da bir yarış yaşanması beklenmektedir. Özellikle yoğun nüfusa sahip Cuburi, Tai, Şammar, Ubeyd, Hadidi, Elbu Mutevit gibi Sünni Arap aşiretler arasında çekişmenin yaşanabileceğini söylemek mümkündür.

6. Orta Sağ Yaka Musul Seçim Bölgesi: Bu bölge eş-Şifa, el-Arabi, el-Rifai, Yeni Musul, el-Hamidat, el-Mansur, Bab el-Ceid, Day el-Havar, Hadba, Ebu Tammam, Muhallebiye ve el-Yarmuk bölgelerinden oluşmaktadır. Parlamentoda 5 sandalye tahsis edilen bu bölgenin, Musul'daki en güçlü çekişmenin yaşanmasının beklendiği seçim bölgesi olduğu düşünülmektedir. Bu bölge el-Kaide'nin ortaya çıkışından IŞİD'in elinden kurtulmasına kadar vilayetin en tehlikeli ve aynı zamanda kurtarma operasyonlarından en çok zarar gören bölgeleri arasında yer almıştır. Bölge nüfusunun çoğunluğu Araplardan ve bir kısmı Muhallebiye nahiyesindeki Türkmenlerden oluşmaktadır. Bu bölgedeki rekabetin Sünni bloklar arasında yaşanacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Azim Koalisyonunun yanı sıra Usame en-Nuceyfi,

Ahmet El-Cuburi ve Muhammed el-Halbusi gibi isimler arasında bir çekişmenin yaşanması ve Şii blokların da bazı Sünni adaylara destek vererek kazanç elde etmeye çalışması beklenmektedir.

7. Orta Sol Yaka Musul Seçim Bölgesi:

Bu bölge el-Endülüs, ez-Zuhur, en-Nasr, el-Musenna, Cezayir ve Reşidiye bölgelerinden oluşmaktadır. Bölge için nüfusla orantılı olmamasına rağmen 3 sandalye tahsis edilmiştir. Bölge nüfusunun çoğunluğu, Reşidiye mahallesindeki Türkmen ağırlık ile genel olarak Kürt ve Hristiyan azınlığın yanı sıra Araplardan oluşmaktadır. Bu bölgelerdeki rekabetin, Türkmen bölgelerinde Haşdi Şaabi'nin de etkisiyle Sünni ve Şii blokları arasında yaşanması beklenmektedir. Türkmenlerin kendi içinde uzlaşmaya varmasıyla bu bölgeden bir sandalye kazanmaları mümkün ola-

caktır. Geriye kalan iki sandalye için rekabetin Sünni bloklar ile Haşdi Şaabi'ye yakın Sünniler arasında yaşanması beklenmektedir.

8. Sol Musul Seçim Bölgesi: Bu bölge et-Temim, Aden, Salahaddin, ez-Zehra ve el-Vehda bölgelerinden oluşmaktadır. 4 sandalye tahsis edilen bölgenin nüfusu çoğunlukla Musullu Arap ailelerin yanı sıra az oranda Kürtlerden oluşmaktadır. Özellikle "Muslavi" olarak adlandırılan Musul'un "şehirli aileleri" olarak bilinen aileler arasından çıkacak aday ya da adayların şanslı olacağı değerlendirilmektedir. Bu bölgelerde oylar önceki seçimlerde Kürt ve İyad Allavi'nin listesi gibi ulusal listelere gitmiş olsa da Sünni Arap bloklar da destek bulmaktadır. Bu bölgeden Arapların 3 sandalye kazanması beklenirken Kürtlerin de bir sandalye kazanması beklenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Görüldüğü üzere karmaşık bir nüfus yapısına sahip olan Ninova vilayeti, IŞİD sonrasında yeni bir sürece girmiştir. Zira Ninova'nın yerel siyaseti de bu süreçten nasibini almış ve istikrarsız bir yönetim söz konusu vilayette baş göstermiştir. IŞİD'den sonra farklı siyasi grupların müdahalesi sonucu birkaç kez vali değişmiş, farklı siyasi yapılanmalar Ninova'da etkinlik kazanmaya çalışmıştır. Ninova'nın iç dinamiklerine bakıldığında, vilayeti, Musul şehir merkezi, kırsal ve aşiretsel yapı ile azınlıkların durumu olmak üzere üç farklı dinamik altında incelemek mümkündür. Nüfusun sosyal yapısına bakıldığında aşiretlerin büyük önemi olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Daha çok kırsala hükmeden aşiretsel yapı, aynı zamanda şehir merkezinde de nüfus bulundurmakta ve bu nedenle kırsaldaki kadar etkili olmasa da şehir merkezine de nüfuz edebilmektedir. Öte yandan Musul'un yerlisi olarak anılan (Muslavi) ve aileler üzerine kurulu bir yapı olduğunu da ifade etmek mümkündür. Ninova'nın "şehirli" kesimini oluşturan bu sosyal yapının özellikle Musul merkezde ciddi bir ağırlığı bulunmaktadır. Öte yandan Musul'un hem sosyal hem de siyasal yapısın-

da etkili olan önemli bir faktör de Musul'daki Hristiyan, Şebek, Yezidi gibi azınlıklardır. Zira Musul'da bu üç topluluğa da kota verilmiş olması, bu toplulukların varlığı ve önemi açısından dikkat çekicidir. Ayrıca Ninova'da hatırı sayılır bir oranda Türkmen ve Kürt nüfusun da yaşaması, Musul'u Irak'taki diğer vilayetlerden farklı bir konuma oturtmaktadır.

Öte yandan, Irak'ta 10 Ekim 2021'de yapılması planlanan seçimlerin Musul açısından farklı dinamikleri ortaya çıkaracak bir yapıda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Musul'un çoklu kimliğinin getirdiği avantaj ve dezavantajların yanı sıra, yapılacak seçimlerde ilk kez uygulanacak bir sistemin ortaya konması, Musul'daki karmaşık yapıyı daha da karmaşık hâle getirebilir. Daha açık bir ifadeyle, Irak'taki kimlik bazlı siyaset düşünüldüğünde Musul'daki sosyal, sınıfsal, etnik ve dinî çeşitlilik vilayet açısından büyük bir karmaşa ortaya çıkarırken, özellikle IŞİD sonrası süreçte güvenlik atmosferindeki değişim de Musul'un siyasi geleceğini etkileyebilecek boyutta olmuştur.

Bu anlamıyla gelecek seçimlerde 8 ayrı seçim bölgesi dâhilinde seçimlere gidecek olan Musul'un her seçim bölgesinin kendi iç dinamiğine

Türkmenlerin çoğunluk olarak yaşadığı Telafer tek başına bir seçim bölgesi olsa bile Telafer'in nahiyeleri olan Zummar ve Rabia gibi farklı etnik ve dinî kimliği barındıran büyük yerleşim yerlerinin olması, Telafer'deki Türkmen oyları açısından dezavantaj oluşturmaktadır.

sahip olduğu görülmektedir. Daha önceki seçimlere bakıldığında Musul'da nispeten daha belirgin bir siyasi yönelimin olduğu görülmektedir. Zira IŞİD'e kadar vilayetin Sünni Arap nüfus ağırlığı düşünülürken, Musul siyasetini yönlendiren Nuceyfi ailesinin yanı sıra Irak İslam Partisi gibi Sünni ağırlıklı siyasi yapılar ve İyad Allavi'nin liderliğindeki Vataniye (daha önceki adıyla Irakiye) gibi ulusal olarak adlandırılan liste ve oluşumların belirgin bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca Mesut Barzani liderliğindeki KDP'nin de hem Kürt nüfus hem de azınlıklar üzerinde büyük bir etkisi olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan bu güçler arasında hem yerel hem de Bağdat merkezli siyasette bir uyumun olması, IŞİD sürecine kadarki dönemde Musul siyasetini belli bir aşamada dengede tutmuştur. Ancak önce IŞİD'in Musul topraklarındaki hâkimiyeti, sonrasında Şii milis güçlerin bölgeye girişiyle birlikte Şii siyasi grupların da pozisyon alması, ayrıca Irak merkezî hükümetinin IKBY'ye karşı elini güçlendirme çabaları, bölgedeki güvenlik boşluğundan faydalanan terör örgütü PKK gibi dış aktörlerin müdahalesi Musul'daki süreci farklılaştırmış ve daha da karmaşık hâle getirmiştir. Özellikle Musul merkezli Sünni oluşumların, Irak genel siyasetinde de Sünniler adına gücünü kaybederek Sünni grupların liderliğini, Muhammed el-Halbusi'nin Irak Parlamentosu Başkanı olarak seçilmesinin ardından, Anbarlı Sünni oluşumlara kaptırması da Musul'daki Sünni Arap blokunu kararsız hâle getirmiştir. Bu noktada Musul'daki Sünni Arap toplumu ve siyasetinde bir kafa karışıklığı olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Sünni Araplar açısından Kürtlerle iş birliğine devam edilmesi, Şii gruplarla (özellikle Arap kimliği üzerinden) iş birliği kurulması, Sünni bloklarla ortak hareket etme ihtimali, Musul kimliğinin öncelenecek siyaset yapılması gibi

seçenekler ve soru işaretleri olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte Ninova'da IŞİD'den en çok zarar gören gruplardan biri olan Türkmenlerin de yeni seçim sisteminden olumsuz yönde etkileneceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Musul merkezdeki Türkmen yerleşim yerleri farklı seçim bölgeleri içerisinde kalmış, bu da Türkmenlerin oy verme eğilimindeki bütünlüğü bölmüştür. Nitekim Musul nüfusuna göre düşük bir oy potansiyeline sahip olan Türkmenlerin, seçim bölgelerinin de bölünmesiyle zayıflamaları ihtimali kuvvetlenmiştir. Öte yandan, Türkmenlerin çoğunluk olarak yaşadığı Telafer tek başına bir seçim bölgesi olsa bile Telafer'in nahiyeleri olan Zummar ve Rabia gibi farklı etnik ve dinî kimliği barındıran büyük yerleşim yerlerinin olması, Telafer'deki Türkmen oyları açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Ayrıca IŞİD nedeniyle göç eden Telafer nüfusunun büyük bir kısmının hâlen Telafer'e dönememiş olması da bir handikap olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak Kürtler açısından da özellikle Haşdi Şaabi ve terör örgütü PKK'nın IŞİD sonrası süreçteki etkinliği bir problem teşkil etmektedir. Zira özellikle KDP'nin azınlıkların yaşadığı hemen her bölgede IŞİD öncesi dönemde etkin olduğu düşünülürken hem Musul'un farklı seçim bölgelerine bölünmesi hem de IŞİD sonrası süreçte terör örgütü PKK'nın Sincar'daki etkinliği ve Haşdi Şaabi'nin Musul'un doğu dış çeperindeki etkinliği, Kürtlerin (daha çok KDP'nin) etkisini sınırlayıcı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel tablo içerisinde bakıldığında bu durumun Irak siyasetinde Musul açısından bir dezavantaj ortaya çıkardığını söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Musul'daki

yapının bir blok hâlinde hareket etmemesi durumunda vilayetteki parçalı yapının sürmesi muhtemeldir. Nitekim geçtiğimiz seçimlerde Irak Parlamentosunun, hükûmeti kuracak en büyük bloku belirleme konusunda başarısız olmasının ardından bu konuda bir düzen getirilmeye çalışılmıştır. Hükûmet kurma süreçlerinde tüm tarafların kendilerini en büyük blok olarak adlandırması, milletvekillerinin maddi, manevi, menfaat ve ayrıcalıklara göre bir bloktan diğerine geçmesi parlamento içinde ve siyasi bloklar arasında kaos yaratmıştır. Seçim kanununun 45. maddesi "seçimlerde kazanan açık bir liste dâhilinde kayıtlı hiçbir milletvekili, parti veya blokun, bir başka koalisyon, parti, blok veya listeye geçme hakkı bulunmamaktadır. Bu

ancak, seçimlerden önce kayıtlı münferit veya açık listeye girilmemesi şartı ile seçimleri takiben hükûmetin kurulmasından sonra yapılabilmektedir" hükmünü getirmiştir. Yasanın bu maddesi, başta Sadr Hareketi, Fetih Koalisyonu, Hikme Akımı ve Kanun Devleti Koalisyonu olmak üzere birinci derecede parlamentodaki sandalyelerin çoğunluğuna sahip Şii blokların yararınadır. Bu durumda diğerlerinin Sünni ve Kürt siyasi bloklarla iş birliği yapması ve başbakanlığı kimin devralacağına karar verilmesi beklenmektedir. Bu noktada Musullu siyasetçilerin Irak siyasetinde söz hakkı elde etmek amacıyla ortak hareket etmesi gerektiğini söylemek yerinde olacaktır.

Bilgay Duman

1983'te Ankara'da doğdu. 2011 yılı itibarıyla Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Programında eğitimini sürdürüyor. Yüksek Lisans tezini "Saddam Sonrası Dönemde Türkmenler ve Kerkük" konusunda yazdı. Çeşitli medya kurum ve kuruluşlarında, ulusal ve uluslararası dergi ve gazetelerde makale ve röportajları yer aldı. Katıldığı çok sayıdaki konferansın yanı sıra, sıklıkla Ortadoğu coğrafyasında saha çalışmaları yapmakla birlikte, Birleşmiş Milletler gözlemcisi olarak Irak ve Afganistan seçimlerinde uluslararası gözlemci ekiplerinde yer aldı. Çalışmalarına ORSAM bünyesinde Irak çalışmaları koordinatörü olarak devam ediyor.

Hüseyin Aslan

1981 yılında Musul'da doğmuştur. 2009 yılında Gazı Üniversitesi Tarih Bölümünden mezun olmuş ve aynı üniversitede yüksek lisansını tamamlamıştır. 2018 yılından itibaren doktora çalışmalarını Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde tarih alanında sürdürmektedir. Bu süreçte Irak'taki farklı araştırma merkezlerinde görev almıştır.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2021

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)